Australian Government

Australian Taxation Office

Awata në Ɣothralia:

Kë kɔɔr bïk nyic

ato.gov.au

Na ye raan yam në Ɣothralia ka ye thoŋ de Deŋlith thoŋ de rou ke ye waragɛ̈ŋë abë ye kony kë ba thiɛ̈ɛ̈c në biäk de awata në Ɣothralia.

Ye ŋö ye wɔ awata cuatpiny

Ke wɔ ye kɔc ke Ɣothralia we nɔŋ pïïr pieth, piööc ku kä juëc ke baai (ci man de yi, ɣän ke pol ku rëër) mɛn ye kut de awata ke kuɔny.

Maktamde Awata de Ɣothralia (ATO) ee awata juar ben ke ɣän kony në ajuiɛ̈r de Miiri de Ɣothralia, Ɣän yenë ke wëu gäm ekë:

- kä ke akim ku pial de guöp
- piööc
- jec ka gël de baai
- kuɛ̈r ku cär ke gɔtɔr
- wëu ke riääk, kuny ku wëu ke dhiɔɔp.

Kaam ken yïn luɔ̈i guɔl/jɔk

Gɛm de luɔ̈i në Ɣothralia

Kaam ken yïn guɔl luuï ke yin bë thiɛc lan benë yï pɛ̈l luɔi enɔŋ maktam de Kä Biyic Department of Home Affairs të rëër yïn ë paanë. Maktäm de Home Affairs alëu bë yiɛn wël nɔŋ yic të yenë bïtha de luɔ̈i yök në Ɣothralia.

Në wël juëc në biäk de gɛ̈m de luɔ̈i në Ɣothralia, lɔ në **homeaffairs.gov.au**

Kɔɔr tax file number (namba de awata)

Tax fie number (TFN) du (Namba duɔn de awata) ëya kë yenë yï nyic. Yen **alääu** ba yök yen TFN.

Akɔɔr ba TFN yök ke ke yï kën kan gɔl në luɔi, ka të cïn luɔi piacyök, na cie ka ya ke awatadu bë nyaai alëu bë dït. Wɔ ye ŋɛk, akut de tarjir ka akutnhiim kɔ̈k yïɛ̈n TFN ago ëke ya nyic ku jɔl biäk de muŋ de kä cï gɔ̈ɔ̈r.

Të lëu bïn TFN du yɔ̈k thïn eya të yïn ye guɛ̈k thïn. Në wël juëc, lɔ në **ato.gov.au/tfn**

Wɔ lëu buk waragɛɛk ku thiɔ̈ɔ̈ŋ yiic, të cïn kä kɔɔr ke kedhiɛ bɛ̈i kä ye yï nyuɔ̈ɔ̈th.

Yen alëu bë nïn kee 28 laar yen kuëny de cök de TFN ku jɔl ku tuɔ̈c yï në anuandu yic.

Na ca TFN yök ke yen athiek yic ba tɔ̈ɔ̈u apieth ku duɔnë cɔk jɔt raandɛ̈. Në wël juëc në biäk de të lëu ba muɔ̈k kä ke rɔtdu apieth lɔ në **ato.gov.au/identitycrime**

Australian business number (ABN) (Namba de Tarjir de Ɣothralia) aaye kä ke tarjir

Acie raan ebɛ̈n ye kɔɔr bë naŋ namba de tarjir de Ɣothralia (ABN) ben luuï në Ɣothralia. Yeŋö ye luɛɛl de ba naŋ ABN:

- luɔi de tarjirdu
- ba awatadu yiɛ̈n wɔ
- ba wëu kuɔn ke dhiɔɔp cuatpiny
- yin cïï lëu cuɔ̈ɔ̈t të cïn na ɣontöök.

Në wël juëc në biäk de kɔ̈ɔ̈r de ABN, lɔ në **abr.gov.au**

Të luui yïn

Thiaŋ waragɛk de tax file number

Të cïn gɔl në luɔi, ke akut de luɔi abë yi thiɛ̈ɛ̈c ba *Tax file number declaration* (waragɛk de awata thiɔ̈ɔ̈ŋ ku lɛ̈kë ke) TFN du ku wël ke rɔtdu.

Ekëne yenë ka ye kek luuï thïn në kë bk yiɛ̈n yin ba ya cuatpiny në nbiäk de awata. Yïn nɔŋ nïn kee 28 bïn ke ye thiɔ̈ɔ̈ŋ ku dhuɔ̈kë akut duɔ̈n de luɔi. Na cie ka ya, ke ka lëu bïk awata dït ya lööm enɔŋ yin.

Në wël juëc në biäk de kɔ̈ɔ̈r de wëu-ye bɔ̈-ciɛ̈ɛ̈n në awata yic lɔ në **ato.gov.au/taxfreethreshold**

Na ye raan de paan de Ɣothralia në biäk de awata, ke yï lääu bë ciin-de wëu thiɛ̈ɛ̈c të thiɔ̈ɔ̈ŋ yïn waragɛk. Luɛlde elan nade ke cïït wëu kee 18,200 ke ruɔ̈n aye pɛ̈l yïn të cïn awata jɔt thïn.

Yïn lëu ba ciin-de ke wëukë thiɛ̈ɛ̈c enɔŋ akut duɔ̈n de luɔi. Na nɔŋ loilooi kɔ̈k ke yïn ba thiɛc në lon yenë yï yiɛ̈n wëu juëc ku cie lon de wëu lik.

Në wël juëc në biäk de nyooth de namba de awata lɔ̈ në **ato.gov.au/TFNdec**

Cuɛtpiny de awata

Të dömë akut de luɔ̈i yin në wëu ku, ke wɔ tuɔ̈c wëu kuɔ̈n ke awata. Aaye waragɛk de wëu ye tuɔ̈c yï nyuɔɔth tel cënë yï dɔ̈m. Në thök de ruɔ̈n ke yïn bë nyuɔ̈th ciin de wëu ca ke yök në ruɔ̈n yic enɔŋ akut cï yï luɔ̈i ku wëu cï awata ke jɔt të nɔŋ yin. Ciin de wëu ku etɔ̈ në ajuiɛ̈ɛ̈r de ATO online services yic në myGov yic.

Wëu ye awata ke nyaai eya:

- awata de rëërdu
- ye wëu kedë cä dɔ̈m
- të nɔŋ yïn nhom loilooi juëc
- të nɔŋ yin nhom tax file number (TFN) – mɛn ye kë de rɔtdu, mɛn ye lɛ̈k akut cï yï luɔ̈ɔ̈i të cïn luɔi gɔl kenë keek.

Akuut kɔ̈k ke luɔ̈i aaye wëu tääu në kɔc cin në nyin lëu benë ke tääu në banki yic. Alëu bë dik, të dhiac ke eke ye:

- wëu ke awata miɛ̈ɛ̈t bei
- yï yiɛ̈n waragɛk de wëu ye ke dɔ̈m nyooth kë wëu ye ke nyaai enɔŋ yïn
- wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p cuat piny enɔŋ yïn (të yem rɔt lëu enɔŋ yïn).

Na ca luɔ̈i gɔ̈l ke yï cïn nhom TFN, ke yïn y naŋ nïn kee 28 bïn ke ye kɔɔr agut ba yök. Na kenë yök, ke akut duɔ̈n de luɔ̈i abë wëu juëc ya nyaai enɔŋ yïn në ciin dït.

Në wël juëc në biäk de ciin de awata lɔ në **ato.gov.au/taxrates**

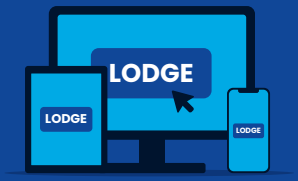
Wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p

Wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p aaaye wëu cï ke week wëu kw luɔ̈i yiic ke ke ye kä ke pïïr në thaa de dhiɔ̈ɔ̈p de raan. Të gɔ̈l yïn luɔ̈i, ke ka ba dhil nyic lan luuï ë ajuiɛ̈ɛ̈r de wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p ku nyic yith thɛ̈ny röth yïn në ye biäknë.

Wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p aaye ke dhiɛɛt në wëu ye ke dɔ̈m kɔ̈ɔ̈th. Na lääu nhom në biäk de naŋ wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p, ke akut duɔ̈n de luɔ̈i yenë ke wëu kuɔ̈n ke dhiɔ̈ɔ̈p cuatpiny. Kɔ̈k juëc aaye lɔc në ɣän benë ke wëu kɛɛn ke dhiɔ̈ɔ̈p tɔ̈ɔ̈u thïn.

Apieth ba wëu kuɔ̈n ke dhiɔ̈ɔ̈p ya ŋëm në thaa thök ebɛ̈n ago cïn ke wäc rɔt thïn në tɔ̈ɔ̈u yenë ke tɔ̈ɔ̈u etɛ̈ɛ̈n. Në wël juëc në biäk de tïït de nyin në wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p lɔ në **ato.gov.au/trackyoursuper**

Në wël juëc në biäk de wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p lɔ̈ në **ato.gov.au/tfnsuper**

Adhuknhom duɔ̈n de awata

Ye ŋa kɔɔr be adhuknhom de awata ya juiir?

Ɔɛk alëu bë adhuknhom de awata tääu ɣöt të:

- cenë wëu ke awata bɛ̈ibei në wëu ku yiic (pɛi nïn 1 oɛɛi de Dherou agut pɛɛi nïn 30 pɛi de Dhetem)
- cenë wëu ku (nɔŋ wëu cï Miirï de Ɣothralia ke yiɛ̈n yin) lɔ nhial ke yïn ye raan rɛ̈ɛ̈r ëpaanë
- yin raan de paan peei rɛ̈ɛ̈r në Ɣothralia ku cä $1 ka juëc yök në Ɣothralia në kaam de luöi de awata në ruöɔ̈n yic (liiuë wëu ke paan peei ke kɔc-cie mïth ke baai në biäk de awata)
- yin jiël në Ɣothralia ku ba lɔ ceŋ wei ku në ruö.

Wɔ ye luui në wël ke adhuknhom de awatadu, ci mɛn de ciin de wëu kedhiɛ ku jɔl ya wëu cï awata ke nyaai, ago wɔ cɔk nyic ciin de wëu lëu buk dhuɔ̈k yi ka ciin de wëu (bë yï kɔɔ̈ny).

Në wël juëc ku ba juiir ëtë bïn awatadu luɔ̈ɔ̈i thïn lɔ në **ato.gov.au/DoINeedToLodge**

Wël bä ke dhil nyic të tɛ̈ɛ̈u yïn warah gɛɛk ku ɣöt

Ago adhuknhom de awata tääu ɣöt, ke yin bë ëkënë dhïl nyic:

- ye wëu kedë ca dɔ̈m në luɔɔi yic ebɛ̈n (nɔŋ yic wëu cï tääu në yi cin), wëu cï bɛ̈n në kaŋ kɔ̈ɔ̈th në bank yic ka në kɔ̈k kɔ̈ɔ̈th
- ye wëu kede' ci awata ke nyaai në wëu cï bɛ̈n yiic (ye wëu kede ci akut de luöi ke nyaai enɔŋ yïn ku tuc ke wɔɔk)
- në wëu ci nyaai ku wëu lëu bë dhuɔ̈k yin.

Wëu ye bɛ̈ibei aaye ya wëu ca ke luɔ̈ɔ̈i ye ke kɔɔr bë ke dhuɔ̈k yï në awata yic. Kä juëc bɛ̈ibei aaye kä ca luɔ̈ɔ̈i biyic në biäk de luöi. Ekenë e ya wëu ca ke luɔ̈ɔ̈i në biäk de kɔ̈ɔ̈r de luɔi ka cökpiny de luöi ago wëu bɛ̈n. Yen aba ke dhil nyuɔɔth ke kä:

- ca ke luuö thɛ̈ny röth londu
- ye kä ke guöpdu
- cï gɔ̈ɔ̈r ago luöi biyic nyuɔɔth (nɔŋ wereek).

Akut de luɔi abë yï tuɔc waragɛk tɔ ciin de wëu thïn kedhiɛ. Ekëne anyooth wëu ca ke looi ku wëu cï awata ke teem thïn.

Në wël bë yi kony në biäk de tɛ̈ɛ̈u ɣöt de adhuknhom de awata lɔ në:

- **ato.gov.au/incomeyoumustdeclare**
- **ato.gov.au/deductions**
- **ato.gov.au/incomestatement**

Muŋ de kä ci gɔ̈ɔ̈r

Na ca adhuknhom de awatadu tääu ɣöt, ke ka yeku jal tïŋ lan cïn wëu tiŋroth ke awata cuatpiny. Ayeku cɔk nyic në waragɛk yeku tuɔc yï në kë cuk looi thïn.

Ye kä cï gɔ̈ɔ̈r dhil muk, ci man de wereek, në kä ca ke luɔ̈ɔ̈i lëu ba ke kɔɔr bë ke dhuɔ̈k yïn. Ye ke kä cï gɔ̈ɔ̈r ke muk në run kee dhiëc gɔ̈l në thaa ëtɛ̈ɛ̈u ke ɣöt në adhuknom de awata. Wɔ lëu buk yï thiɛ̈ɛ̈c ba ke nyuɔ̈th wɔ kek kä ci gɔ̈ɔ̈r kë.

Në wël juëc në biäkde muŋ de kä cï gɔ̈ɔ̈r, lɔ në ato.gov.au/taxrecords

myDeductions ee të pieth yenë käŋ tɔ̈ɔ̈u thïn ago kä cï bɛ̈n ku kä ca ke luɔ̈ɔ̈i tɔ̈ɔ̈u të tök. Luɔi ke download në ATO app tääu ke në adil ku yiic ku kuany myDeductions icon. Lɔ në ato.gov.au/app

Në wël juëc në biäk de myDeductions, lɔ në **ato.gov.au/myDeductionatoapp**

Thöl tɛ̈ɛ̈u ɣöt de adhuknhom de awata

Naa lëu benë tɛ̈ɛ̈u ɣöt

Yïn lëu ba tɛ̈ɛ̈u online në ajuiɛ̈ɛ̈r de myTax, enɔŋ akut de luɔ̈i de awata ci ke gɔ̈ɔ̈r ka thiäŋ waragɛk de adhuknhom de awata. Awatadu etɔ̈ në ruɔ̈n yic gɔ̈l në pɛɛi nïn 1 pɛɛi de Dherou aku pɛɛi nïn 30 pɛɛi de Dhetëm. Adhuknhom de awatadu abë dhil tääu ɣöt në akut de luɔi de awata në pɛɛi nïn **31 pɛɛi de Thiɛ̈ɛ̈r**.

Të tɛ̈ɛ̈u yïn awatadu ɣöt online në ajuiɛɛr de myTax ka në akut de luɔ̈i de adhuknhom de awata ci gɔ̈ɔ̈r, ke wɔ ye waragɛɛk ku thiɔ̈ɔ̈ŋ yiic në wël kuɔ̈n tɔ̈ në wën thɛɛr. Ci mɛn de, wëu kedhiɛ të de luɔ̈i ku wëu ye bɛ̈n në bank kɔ̈ɔ̈th. Enɔŋ kɔc juëc, ekënë e tɔ̈ ke cï thök në thök de pɛɛi de Dherou. Tiɛ̈t de wɔ buk waragɛɛk ku thiɔ̈ɔ̈ŋ yiic ee luɔ̈i de adhuknhom de awatadu cɔk kɔ̈c yic ku tiiŋ rɔt.

We ye wëlkuɔ̈n tɔ̈ në wɔ thiääŋ thïn ci të wɔ ke yök, yen akɔɔr ba ke ya caar yiic të nɔŋ ŋɛ̈i naŋ kë liu.

Në wël juëc në biäk de tɛ̈ɛ̈u de adhukmhom de awata lɔ në **ato.gov.au/lodgingtaxreturn**

Tɛ̈ɛ̈uë online në ajuiɛɛr de myTax yic

Yïn lëu ba adhuknhom de awatadu tääu online në ajuiɛɛr de myTax. Yen erɔt dac looi, anɔŋ kony ku dhöl ye käku gël në tɛ̈ɛ̈u online.

Na kɔɔr bä luui në myTax, ke yï kɔn thanduŋ de myGov cak, ku thänyë ATO online services.

Në wël juëc në biäk de myGov ku thäny de ATO lɔ në **ato.gov.au/linktomygov**

Alëku yï në kaam ŋootë thaa de awata (pɛɛi nïn 1 pɛɛi de Dherou) ago wël kɔɔr kedhiɛ ago ciɛ̈n gääu në tha tɛ̈ɛ̈u yïn adhuknhom de awatadu ɣöt.

Na ca thäny ajuiɛɛr de ATO online services ke yïn lëu ba lɔ në myTax yic ku tääuë adhuknhom de awatadu thïn.

Në wël juëc në biäk de tɛ̈ɛ̈u ɣöt de adhuknhom de awata tueŋ lɔ në **ato.gov.au/firstreturn**

Tɛɛu ɣöt enɔŋ akut de luɔi de awata

Yïn lëu ba luï wɔnë akut de luɔi de awata ci gɔɔr ku tääuë adhuknhom de awatadu thïn. Akɔɔr ba kë yök ke pɛɛi nïn 31 kën bɛn pɛɛi de thiɛɛr. Në wël juëc lɔ në **ato.gov.au/lodgewithanagent**

Kuɔɔny ku kuny de tɛɛu ɣöt

Kuɔɔny ku kony de tɛɛu. Tax Help (Akut dɛn de Kuny de Awata) ekë de kɔc likë wëu kɛɛn në kë cït $70,000 ka wëu lik Kuɔny. Na kɔɔr kuɔɔny de thiäŋ de waragɛk de adhuknhom de awata, kɔc kuɔn cï piɔɔc aalëu bïk yï kuɔny. Aye yï yiɛn lääu ku wël athiaan ku aaye nyic në thiäŋ de waragɛk de adhuknhom de awata në ajuiɛɛr de online de myTax.

Tax Help në bɛidït ke baai ku ɣän ke Ɣothralia gɔl në pɛɛɛi de Dherou agut pɛɛi de thiɛɛr në ruɔn thok ebɛn. Në wël juëc lɔ në biäk de Tax Help në **ato.gov.au/taxhelp**

Gël wëlku

Yen athiek yic ba wël ku gël apieth.

Yen TFN e këdu athɛɛr, them ba muk apieth. Yen TFN acie waar të cɔk yïn rinku waar ka anuään de të ceŋ, wëëɾ de luɔ̈i, lɔ në yithetdë, ka lɔ në piiny kɔ̈k.

Duɔnë raandë cɔk luï në TFN du, agut mëëthku ka kɔc ruääi në yïn. Yiɛ̈n de yen raandë ben luuï, gɛm de yen ka ɣɔɔc de wei ayenë löŋ kɔc kuum.

Ye namba duɔ̈n de TFN:

- të jiɛm yïn në biäk de kä cï gɔ̈ör ke wata
- akutduɔ̈n de luɔ̈i të cenë yï luɔ̈ɔ̈i, ku duɔ̈në tëëu waragɛk de kɔ̈ör de luɔ̈i nhom
- bankdu ka ɣän kɔ̈k ke tɔ̈ɔ̈u de wëu
- ajuiɛɛr de Services Australia
- akutduɔ̈n de luɔ̈i de awata
- ajuiirduɔ̈n de wëu ke dhiɔ̈ɔ̈p
- akut de piööc ka jama enɔŋ ke thukul kɔɔr kuɔɔny de dheel ci man de kä ke piööc cɔl ke Higher Education Loan Program (HELP).

Na ye tak ke TFN du cï määr, ci kual ka cï riɔ̈ɔ̈c, ke guɛlë wɔ në lantöŋtë̈i. Në wël juëc lɔ në **ato.gov.au/FindmyTFN**

Them ba kä ke guɔ̈pdu ya tɔ̈ɔ̈u apieth ago cïɛ̈n kë jɔt ke bë ke lɔ luɔ̈ɔ̈i në cuëër kɔ̈u. Cuëër de cɔ̈ɔ̈k de ŋɛk erɔt looi të cenë kä ku kuäl në luɔi de cuëër. Tak:

- duɔ̈në thanduŋ duɔ̈n de myGov ka päthhwëëtdu cɔk nyic raandë-agut cï akut de luɔi de awata (të luï yïn wɔ töŋ de kek) akɔɔr ba
- TFN, ku päthwëët cuɔ̈k ye tääu në email yic.

Email de cuëër, pak dë cɔl SMS ku cɔ̈t de telepuun alëu bë tïŋ cï yic pacɔ̈k. Tïŋ rɔt të yïn ë yök ke cie kän yic ye raan jam ke yï, yuɔ̈pë wɔɔk ka lɔ lɔ në **ato.gov.au/phoneus** ka lɔ në **ato.gov.au/scams**

Në wël juëc në bïäk de të lëu bïn kä ke guɔ̈pdu muk apieth lɔ në:

- gël de wël ku – **ato.gov.au/identitycrime**
- cuëër ke tax – **ato.gov.au/scams**
- cuëër de cɔ̈ɔ̈k de ŋɛk – **ato.gov.au/identitytheft**
- **scamwatch.gov.au**

ato.gov.au

NAT 71986DIN-05.2025 DE-71986